

VII. KORXONALAR VA TASHKILOTLARNING FAOLIYATINING UMUMIY TAVSIFI

Barchamizga ma'lumki, Tadbirkorlik sub'ektlarini davlat ro'yxatidan o'tkazish va hisobga qo'yish tartibini tubdan takomillashtirish, zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng joriy etish asosida ularning davlat organlari bilan o'zaro munosabatlarida bevosita muloqot qilmaydigan shakllaridan foydalanishni jadal rag'batlantirilmoqda.

Bugungi kunda ushbu borada qonunchilikda muhim qarorlar qabul qilinib, tadbirkorlik sub'ektlarini davlat ro'yxatidan o'tkazish va hisobga qo'yish tartibini tubdan takomillashtirish bo'yicha chora-tadbirlar kompleksi ma'qullanib, ushbu chora-tadbirlarda tadbirkorlik sub'ektlarini davlat ro'yxatidan o'tkazish va hisobga qo'yishni avtomatlashtirilgan tizimi bosqichma-bosqich ishlab chiqilib xayotga tatbiq qilinmoqda.

Amalga oshirilayotgan islohotlar va jamiyatimizda ro'y berayotgan muhim o'zgarishlar tadbirkorlik sub'ektlari tomonidan o'z faoliyatlarini mustaqil boshlashiga va biznesini rivojlantirishiga muhim poydevor bo'ladi.

Bu o'z navbatida, tadbirkorlarning va mamlakatimizga kirib kelayotgan investitsiyalarni yanada ko'payishiga va ayni damda qo'shimcha ish o'rinlarini vujudga kelishiga, fuqarolarning turmush darajasini yanada oshirishiga xizmat qiladi.

Izoh tariqasida:

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2012 yil 25 sentyabrdagi "Korxonalar va tashkilotlarning yagona davlat registri to'g'risidagi Nizomni tasdiqlash haqida"gi 274-sonli qaroriga muvofiq tadbirkorlik sub'ektlarini davlat ro'yxatidan o'tkazuvchi organ tomonidan taqdim etilgan bildirishnomaga asosan Korxonalar va tashkilotlarning yagona davlat registri bazasi yuritiladi.

Korxonalar va tashkilotlar yagona davlat registri ma'lumotlariga ko'ra 2019 yilning 1 oktyabr holatiga ro'yxatga olingan yuridik shaxslar soni (fermer va dehqon xo'jaliklarisiz) 19122 taga etdi, bu ko'rsatkich o'tgan yilning shu davriga nisbatan 24,0 % oshgan va faoliyat ko'rsatayotganlari soni esa 17994 tani tashkil qildi bu esa o'tgan yilning shu davriga nisbatan 3326 taga yoki 22,6 % ga oshgan.

Ro'yxatdan o'tgan korxonalar va tashkilotlarning asosiy ulushi Urganch shahrida (24,1 %), Urganch tumani (10,9 %), Xiva shahri (9,2 %) , Xiva tumani (8,8 %), hissalariga to'g'ri keladi.

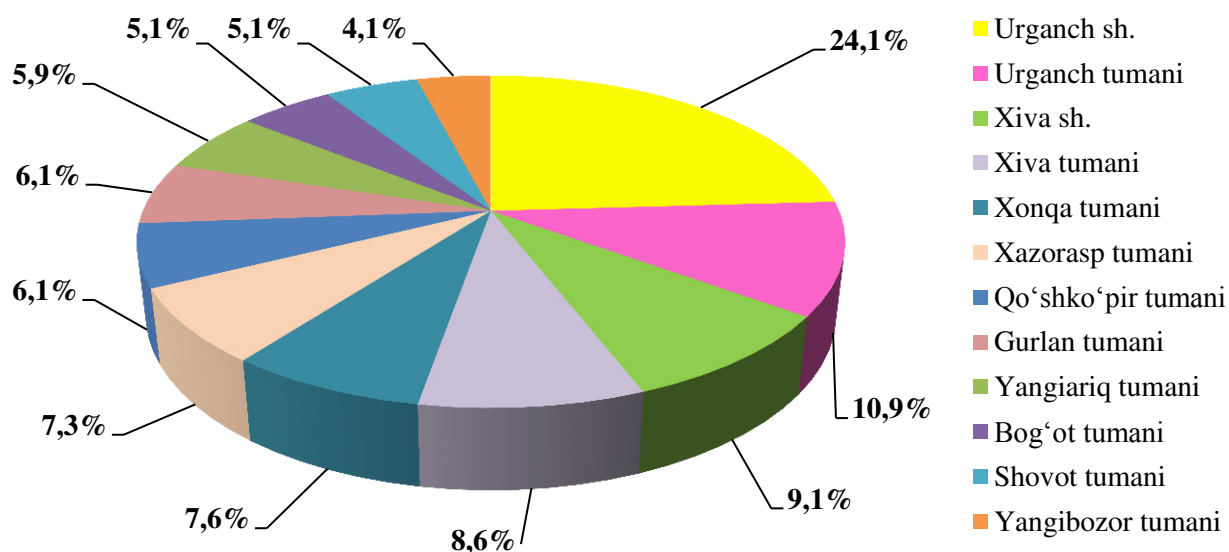
**Ro'yxatga olingan va faoliyat ko'rsatayotgan korxonalar va tashkilotlarning
hududlar bo'yicha taqsimlanishi**
(2019 yilning 1 oktyabr holatiga)

	<i>Ro'yxatga olingan</i>		<i>Faoliyat ko'rsatayotgan</i>	
	<i>birlik</i>	<i>jamiga nisbatan % da</i>	<i>birlik</i>	<i>jamiga nisbatan % da</i>
Xorazm viloyati	19122	100	19994	100
Urganch sh.	4609	24,1	4238	23,4
Xiva sh.	1726	9,2	1550	8,7
<i>tumanlar:</i>				
Bog'ot tumani	978	5,1	920	5,1
Gurlan tumani	1158	6,0	1129	6,3
Qo'shko'pir tumani	1170	6,1	1122	6,2
Urganch tumani	2091	10,9	1979	11,0
Xazorasp tumani	1395	7,4	1350	7,5
Xonqa tumani	1459	7,7	1431	8,0
Xiva tumani	1654	8,8	1509	8,4
Shovot tumani	975	5,1	911	5,1
Yangiariq tumani	1131	6,0	1099	6,1
Yangibozor tumani	776	3,7	756	4,2

Ma'lumot tariqasida:

Oxirgi 5 yillikka e'tibor beradigan bo'lsak, viloyatimizda 2014 yillarda davlat ro'yxatidan o'tgan tadbirkorlik sub'ektlar soni 10867 tani (fermer va dexqon xo'jaliklarsiz) tashkil etgan bo'lsa, bugungi kun holatiga 19122 mingta bo'lib 8255 taga ko'payganini kuzatish mumkin.

Ro'yxatdan o'tgan sub'ektlarning hududlar bo'yicha ulushi, %

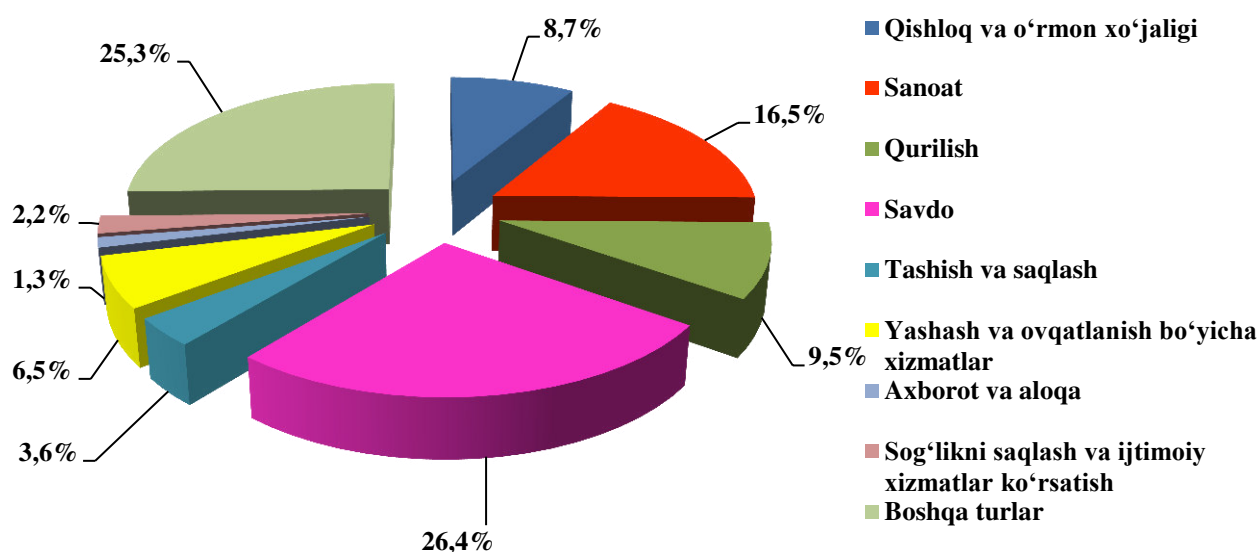

Iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha ro'yxatga olingan korxonalar va tashkilotlarning asosiy qismi savdo (jami ro'yxatga olingan yuridik shaxslarning 26,3 %), sanoat (16,5 %), qurilish (9,6 %), qishloq, o'rmon va baliq xo'jaligi (8,7%) sohalariga to'g'ri keladi.

Ro'yxatga olingan va faoliyat ko'rsatayotgan korxonalar va tashkilotlarning iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha taqsimlanishi (2019 yilning Ioktyabr holatiga)

	Ro'yxatga olingan		Faoliyat ko'rsatayotgan	
	<i>birlik</i>	<i>jamiga nisbatan % da</i>	<i>birlik</i>	<i>jamiga nisbatan % da</i>
Jami	19122	100	17994	100
<i>shu jumladan:</i>				
qishloq, o'rmon va baliq xo'jaligi	1667	8,7	1569	8,7
sanoat	3162	16,5	2967	16,5
qurilish	1834	9,6	1702	9,5
savdo	5038	26,3	4759	26,4
tashish va saqlash	690	3,6	647	3,6
yashash va ovqatlanish bo'yicha xizmatlar	1251	6,5	1170	6,5
axborot va aloqa	251	1,3	231	1,3
sog'liqni saqlash va ijtimoiy xizmatlar ko'rsatish	419	2,2	404	2,2
boshqa turlari	4810	25,3	4545	25,3

Faoliyat ko'rsatayotgan korxonalar va tashkilotlarning iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha ulushi, %

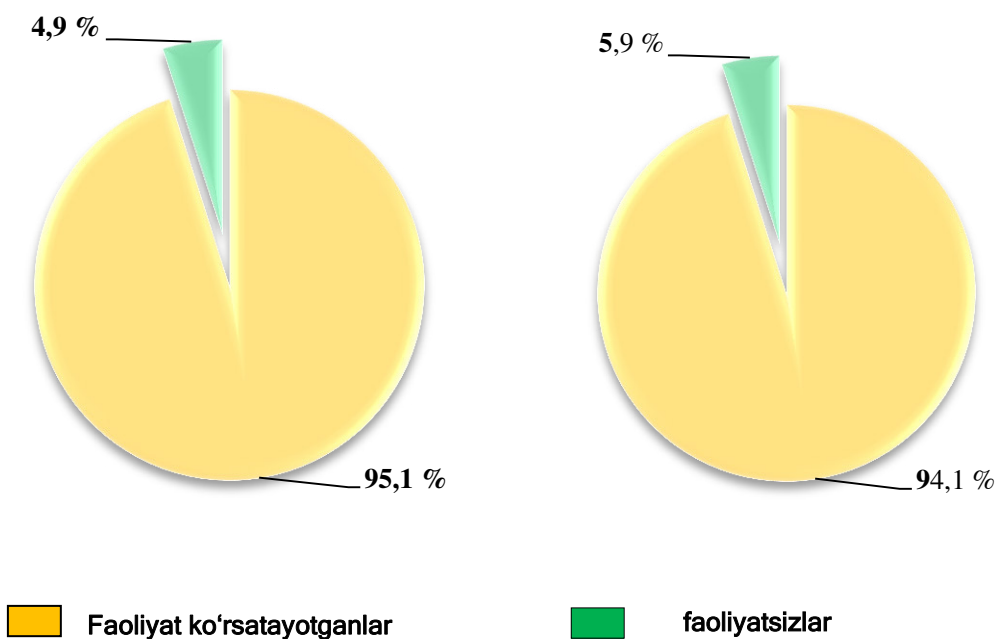

Korxonalar va tashkilotlarning umumiy sonida faoliyat ko'rsatayotgan sub'ektlarning ulushi 94,1 % ni, shu bilan birga jami korxonalar va tashkilotlarning umumiy soniga nisbatan faoliyat ko'rsatmayotganlarning ulushi 5,9 % ni tashkil etganligini ko'rsatmoqda.

Korxonalar va tashkilotlarning umumiy sonidan faoliyat ko'rsatayotganlar va faoliyatsizlarning ulushi, %

01.10.2018 y.

01.10.2019 y.

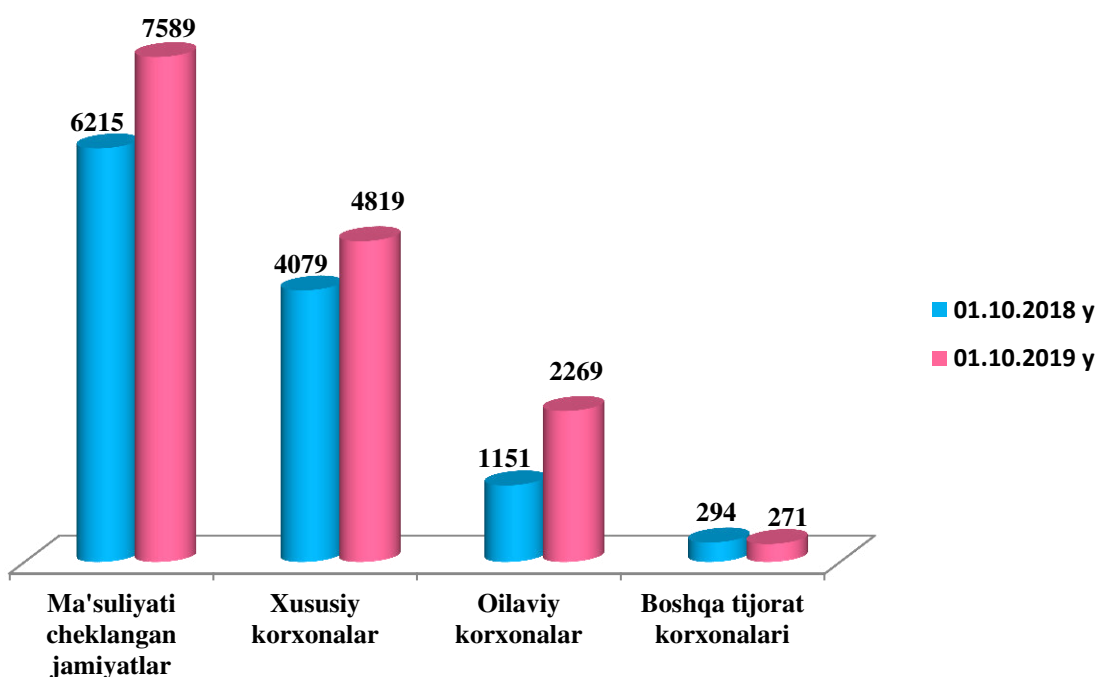

2019 yil 1 oktyabr holatiga 14948 ta tijorat shaklidagi korxonalar va tashkilotlar faoliyat ko'rsatayotgan bo'lib, shundan xususiy korxonalar – 4819 ta, oilaviy korxonalar – 2269 ta, mas'uliyati cheklangan jamiyatlar – 7589 va 271 tani boshqa tijorat korxonalari tashkil etadi.

Misol tariqasida:

2014-2019 yil shu davr mobaynida faoliyat ko'rsatayotgan tadbirkorlik sub'ektlari soni (fermer va dexqon xo'jaliklarsiz) 10449 dan 17994 taga yoki 72,2 % ga oshgan.

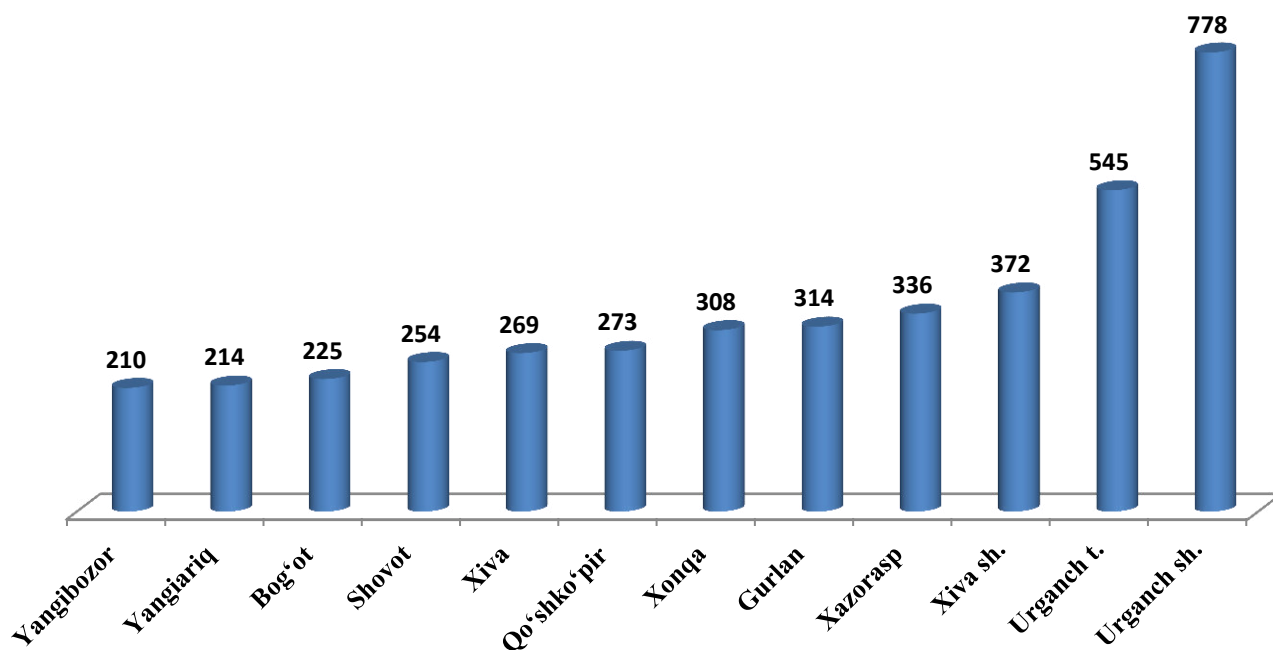
Faoliyat ko'rsatayotgan yuridik shaxslar-xo'jalik yurituvchi sub'ektlarning tashkiliy huquqiy shakllari bo'yicha taqsimlanishi, birlikda

Ta'kidlash joizki, mamlakatimizda faoliyat ko'rsatayotgan yuridik shaxslar-xo'jalik yurituvchi sub'ektlarning tashkiliy huquqiy shakllari bo'yicha asosiy qismi mas'uliyati cheklangan jamiyatlari xissasiga to'g'ri keladi. Bu ko'rsatkichlar yildan yilga o'sib bormoqda va bu ma'lumotlarni statistik raqamlarda kuzatish mumkin.

2019 yilning yanvar-sentabr oylarida jami 4098 ta yangi korxonalar va tashkilotlar ro'yxatga olingan bo'lib, yoki 2018 yilning shu davriga nisbatan 48,7 % ko'proq. Yangi tashkil etilgan korxonalar va tashkilotlarning asosiy qismi Urganch shahri (778 ta), Urganch tumani (545 ta), Xiva shahri (372 ta) va Xazorasp tumani (336 ta), hissalariga to'g'ri keladi. Eng kam esa Yangibozor (210 ta), Yangiariq (214 ta) va Bog'ot (225 ta) tumanlariga to'g'ri keladi.

**Hududlar bo'yicha yangi tashkil etilgan korxonalar
va tashkilotlarning soni, birlikda**

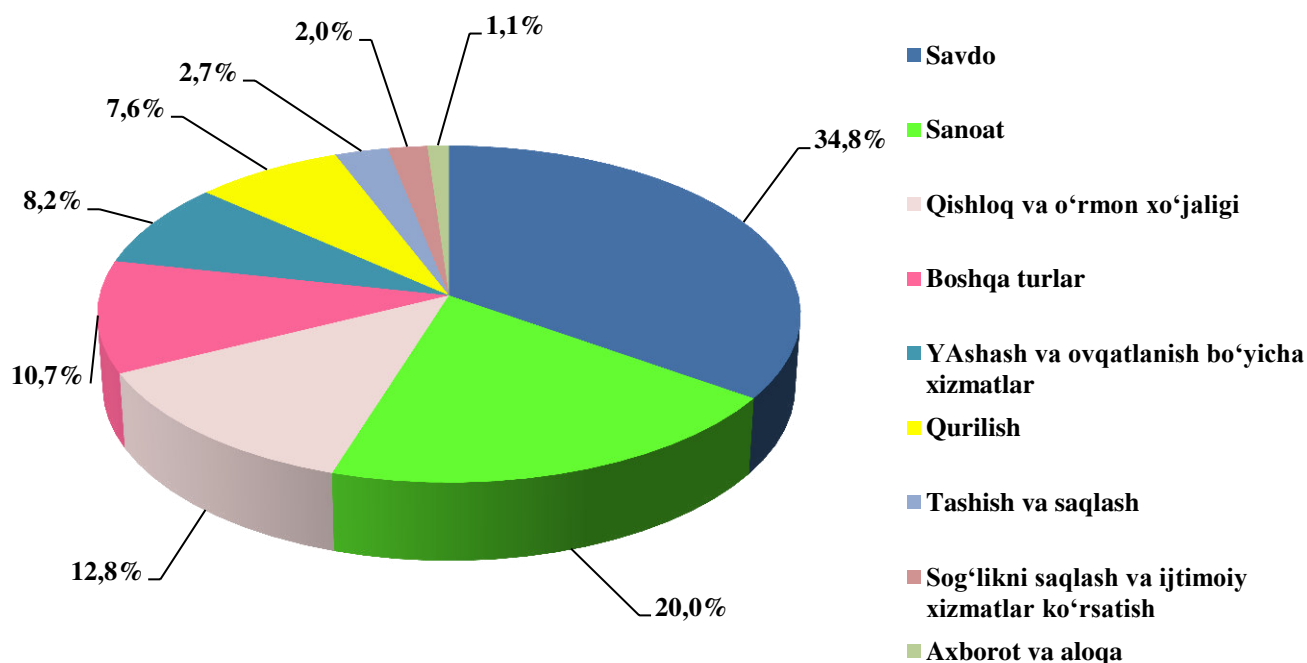

Iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha yangi tashkil etilgan korxonalar va tashkilotlarning ulushi savdoda 34,8 %, sanoatda 20,0 %, o'rmon va baliq xo'jaligida 12,8 % ni, yashash va ovqatlanish xizmatlari 10,7 % va qurilishda 7,6% tashkil etadi.

Ma'lumot tariqasida:

Viloyatimizda yangi tashkil etilgan tadbirkorlik sub'ektlar soni (fermer va dexqon xo'jaliklarsiz) 2014 yilda 1201 ta, 2015 yilda 1292 ta, 2016 yilda 1506 ta, 2017 yilda 1695 ta va bugungi kun holatiga 3952 tani tashkil qildi.

**Yangi tashkil etilgan korxonalar va tashkilotlarning
iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha ulushi, %**

2019 yil 1 oktyabr holatiga viloyatimizda faoliyat ko'rsatayotgan kichik tadbirkorlik sub'ektlarining soni 14858 tani tashkil qilgan. Bu ko'rsatkich 2018 yil shu davriga nisbatan 27,3 % ga oshgan.

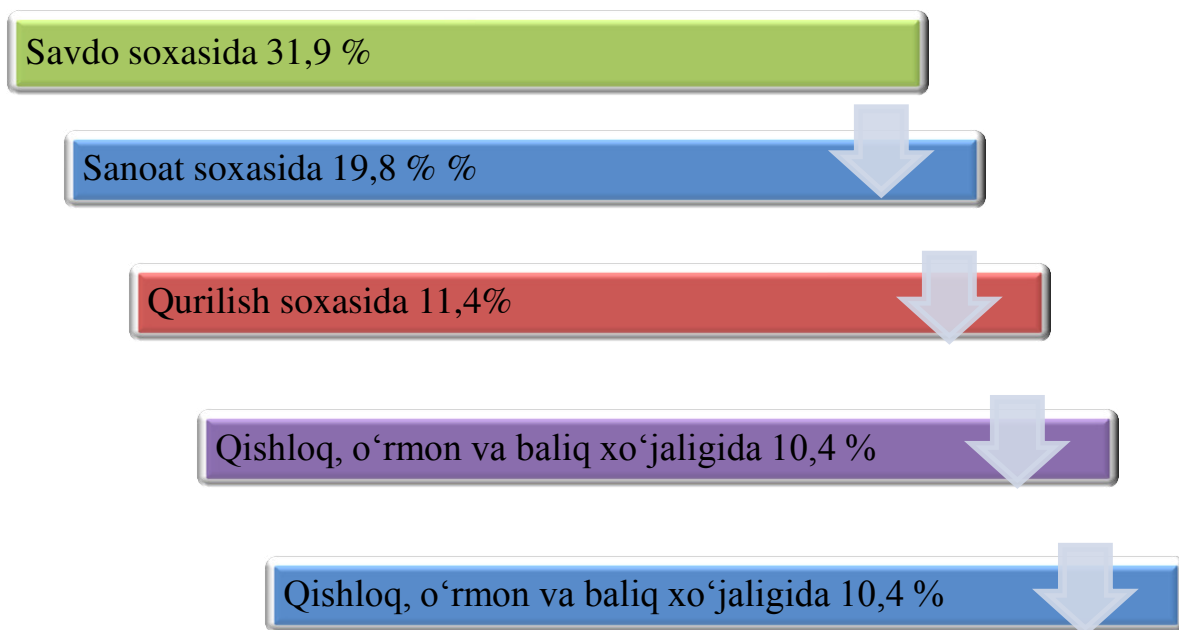
Faoliyat ko'rsatayotgan kichik tadbirkorlik sub'ektlarining asosiy qismi, ya'ni 3555 tasi (jami sub'ektlarning 23,9 %) Urganch shahriga, 1707 tasi (11,5 %) Urganch tumani, 1421 tasi (9,6 %) Xiva shahri hamda 1300 tasi (8,7 %) Xiva tumanlari hissalariga to'g'ri keladi. Eng kam faoliyat ko'rsatayotganlar esa 587 ta (4,0 %) Yangibozor, 676 tasi (4,5 %) Shovot, 692 tasi (4,7 %) Bog'ot, 883 tasi (5,9 %) Qo'shko'pir tumanlari hissalariga to'g'ri keladi.

**Faoliyat ko'rsatayotgan kichik tadbirkorlik sub'ektlarining
hududlar bo'yicha soni**

	2018 yil 1 oktyabr holatiga		2019 yil 1 oktyabr holatiga	
	<i>birlik</i>	<i>jamiga nisbatan % da</i>	<i>birlik</i>	<i>jamiga nisbatan % da</i>
Xorazm viloyati	11666	100	14858	100
Urganch sh.	2836	24,3	3555	23,9
Xiva sh.	1197	10,3	1421	9,6
<i>tumanlar:</i>				
Bog'ot	524	4,5	692	4,7
Gurlan	664	5,7	909	6,1
Qo'shko'pir	641	5,5	883	5,9
Urganch	1278	11,0	1707	11,5
Xazorasp	753	6,5	1042	7,0
Xonqa	887	7,6	1182	8,0
Xiva	1211	10,4	1300	8,7
Shovot	494	4,2	676	4,5
Yangiariq	784	6,7	904	6,1
Yangibozor	397	3,3	587	4,0

Faoliyat ko'rsatayotgan jami 14858 ta kichik tadbirkorlik sub'ektlarining 4733 tasi (31,9 %) – savdoda, 2940 tasi (19,8 %) - sanoatda, 1691 tasi (11,4 %) - qurilishda, 1546 tasi (10,4 %) - qishloq, o'rmon va baliq xo'jaligida, 1156 tasi (7,8 %) - yashash va ovqatlanish bo'yicha xizmatlar sohasida, 641 tasi (4,3 %) - tashish va saqlashda, 321 tasi (2,2 %) - sog'liqni saqlash va ijtimoiy xizmatlar ko'rsatishda, 214 tasi (1,4 %) - axborot va aloqa sohasida, shuningdek 1616 tasi (10,9%) - boshqa faoliyat turlari hissalariga to'g'ri keladi. SHundan ko'rinib turibdiki, faoliyat ko'rsatayotgan kichik tadbirkorlik sub'ektlarining asosiy qismi sanoat va savdo faoliyat turlariga to'g'ri keladi. SHuningdek, eng kam ulushi esa sog'liqni saqlash va ijtimoiy xizmatlar hamda axborot va aloqa faoliyat turlariga to'g'ri keladi.

**Faoliyat ko'rsatayotgan kichik tadbirkorlik sub'ektlarining
iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha ulushi, %**

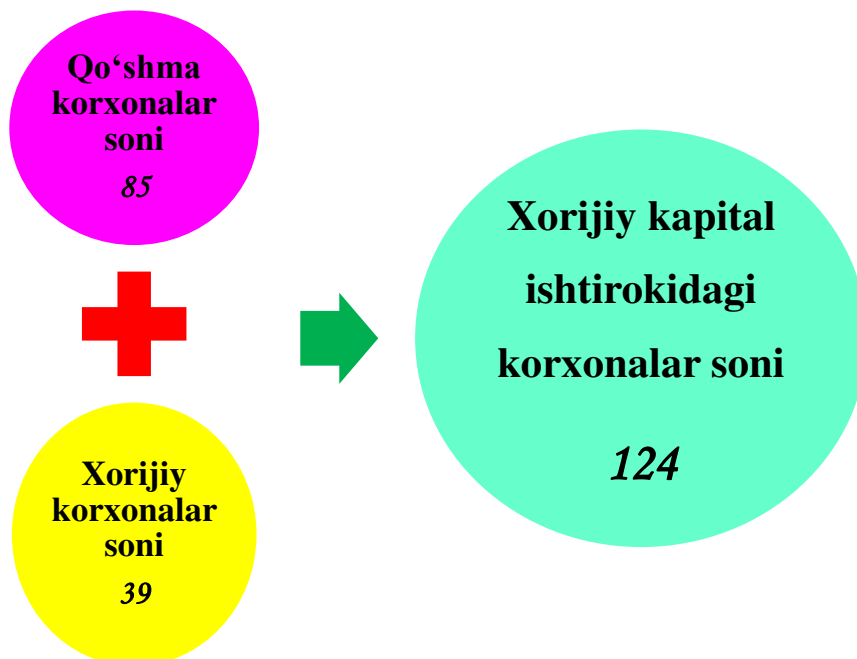

Kichik tadbirkorlik sub'ektlarini qo'llab-quvvatlash asosida ularning ishlab chiqarish faoliyatini samarali tashkil etish bo'yicha ishlar etarli darajada tashkil etilmaganligi sababli faoliyat ko'rsatmayotgan kichik tadbirkorlik sub'ektlarining jami ro'yxatga olinganlarning umumiy soniga nisbatan ulushi yuqori bo'lmoqda. Jumladan, 2019 yilning 1 oktyabr holatiga Urganch shahrida jami ro'yxatdan o'tgan kichik tadbirkorlik sub'ektlarining umumiy sonida faoliyat ko'rsatmayotganlarning ulushi 1,9 % ni (312 ta) tashkil qilgan, Xivashaxrida esa ro'yxatdan o'tganlarning jami sonida 1,2 % ni (172 ta) tashkil qilgan.

Hisobot davrida 722 ta korxonalar va tashkilotlar faoliyati tugatilgan bo'lib, ulardan 238 tasi (jami faoliyati tugatilganlarning 32,9%) ixtiyoriy tugatish tartibini qo'llash orqali tugatilgan.

Xorijiy kapital ishtirokidagi korxonalar. 2019 yil 1 oktyabr holatiga faoliyat ko'rsatayotgan xorijiy kapital ishtirokidagi korxonalar soni 124 tani tashkil etdi. O'tgan yilning shu davriga nisbatan 58 taga yoki 87,8 % ga o'sgan. SHuningdek, Xorijiy kapital ishtirokidagi faoliyat ko'rsatayotgan korxonalardan 85 tasi qo'shma korxonalar, 39 tasi esa xorijiy korxonalar hisoblanadi.

**Faoliyat ko'rsatayotgan xorijiy kapital ishtirokidagi
korxonalar tarkibida qo'shma korxonalar va
xorijiy korxonalarning soni, birlikda**

Xorijiy kapital ishtirokidagi korxonalarning asosiy qismi Urganch Shahar 32 ta (25,9 %), Urganch 16 ta (12,9 %) va Shovot 12 ta (9,7%) tumanlari hissalariga to'g'ri keladi. Eng kam xorijiy kapital ishtirokida tashkil etilgan korxonalar Qo'shko'pir5 ta (4,0 %), Yangiariq 5 ta (4,0 %) tumanlari hissalariga to'g'ri keladi. Bu esa mazkur hududlarda xorijiy hamkorlar bilan ishlashni, investitsiyalar jalb etish borasida amalga oshirilishi lozim bo'lgan ishlarni yanada rivojlantirishni talab etadi.

Mamlakatimizda ishbilarmonlik muhitini jadal rivojlantirish borasida qator ijobiy o'zgarishlar amalga oshirilmoqda. Bugungi kunda raqobatbardoshlik muhitini yaratish maqsadida chet ellik sarmoyadorlarga yurtimiz bozoriga kirib kelishlari o'z faoliyatlarini olib borishlari uchun qulay shart-sharoitlar yaratilmoqda. Buning natijasida keyingi yillarda xorijiy investitsiyalar ishtirokidagi korxonalar yildan yilga soni kengayib borayotganligi statistik raqamlarda o'z aksini topgan.

**Faoliyat ko'rsatayotgan xorijiy kapital ishtirokidagi
korxonalarning hududlar bo'yicha soni va ulushi**
(2019 yilning 1 oktyabr holatiga)

	<i>birlik</i>	<i>Jamiga nisbatan % da</i>
Xorazm viloyati	124	100
Urganch sh.	32	25,8
Xiva sh.	8	6,5
<i>tumanlar:</i>		
Bog'ot	7	5,7
Gurlan	9	7,2
Qo'shko'pir	5	4,0
Urganch	16	12,9
Xazorasp	7	5,7
Xonqa	7	5,7
Xiva	9	7,2
Shovot	12	9,6
Yangiariq	5	4,0
Yangibozor	7	5,7

Faoliyat ko'rsatayotgan 124 ta xorijiy kapital ishtirokidagi korxonalarni iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha olib qaraydigan bo'lsak, 56 tasi (45,2 %) sanoat, 23 tasi (18,5 %) savdo, 18 tasi (14,5 %) qishloq, o'rmon va baliq xo'jaligida, 15 tasi (12,1 %) qurilishda, 4 tasi (3,2 %) tashish va saqlashda, 4 tasi (3,2 %) yashash va ovqatlanish bo'yicha xizmatlarda, 1 tasi (0,8 %) sog'liqni saqlash va ijtimoiy xizmatlar ko'rsatish, 1 tasi (0,8%) axborot va aloqa, hamda 2 tasi (1,7 %) boshqa faoliyat turlari hissaloriga to'g'ri keladi. Shundan ko'rinib turibdiki, faoliyat ko'rsatayotgan xorijiy kapital ishtirokidagi korxonalarning asosiy qismi sanoat va savdo faoliyat turiga to'g'ri keladi. SHuningdek, eng kam ulushi esa sog'liqni saqlash va ijtimoiy xizmatlar hamda axborot va aloqa faoliyat turlariga to'g'ri keladi.

**Faoliyat ko'rsatayotgan xorijiy kapital ishtirokidagi korxonalarning
iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha soni va ulushi
(2019 yilning 1 oktyabr holatiga)**

	<i>birlik</i>	<i>Jamiga nisbatan % da</i>
Jami	124	100
<i>shu jumladan:</i>		
sanoat	56	45,2
savdo	23	18,5
qishloq, o'rmon va baliq xo'jaligi	18	14,5
kurilish	15	12,1
tashish va saklash	4	3,2
yashash va ovqatlanish bo'yicha xizmatlar	4	3,2
axborot va aloka	1	0,8
sog'liqni saqlash va ijtimoiy xizmatlar ko'rsatish	1	0,8
boshqa turlari	2	1,7

2019 yilning yanvar-sentabr oylarida xorijiy kapital ishtirokidagi ro'yxatdan o'tgan yangi korxonalarning soni 52 tani tashkil qilgan. Bu ko'rsatkich esa o'tgan yilning shu davriga nisbatan 36 taga ko'paygan.

Bunda, Turkmaniston Respublikasi rezidentlari kapitali ishtirokida – 20 ta, Rossiya Federatsiyasi – 9 ta, Turkiya -7 ta, Xitoy-4 ta, Eron Islom Respublikasi -3 ta va boshqa davlatlar kapitali ishtirokida 9 ta yangi korxonalar ro'yxatdan o'tgan.

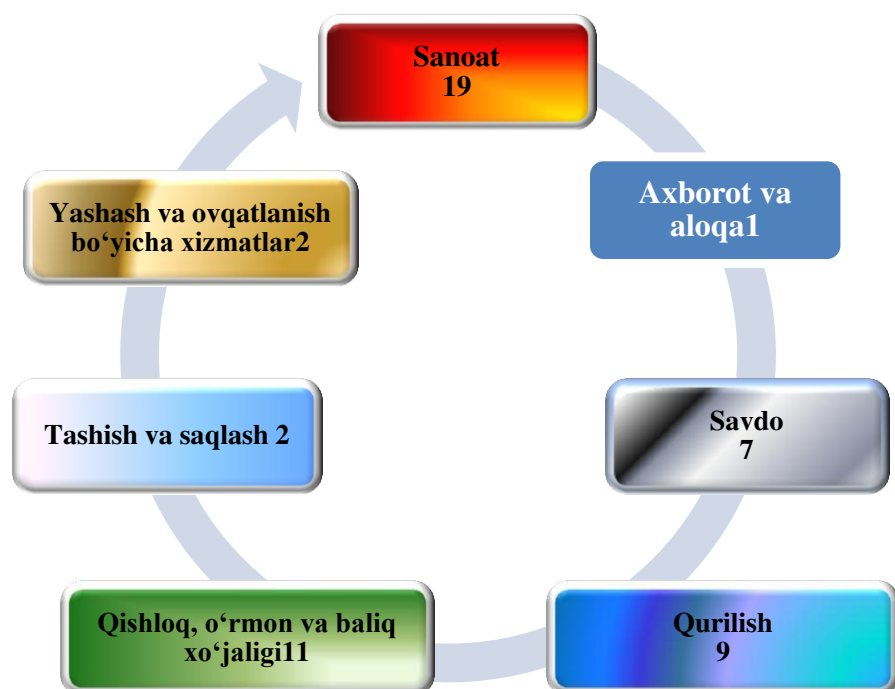
52 ta yangi tashkil etilgan xorijiy kapital ishtirokidagi korxonalarning asosiy qismi Urganch shahri (16 ta), Urganch (9 ta), Yangibozor (5 ta), Xiva (5 ta), Xonqa (4 ta), Shovot (3 ta), Xiva shaxri (3 ta), Xazorasp (3 ta), Gurlan (3 ta) va Qo'shko'pir (1 ta) tumanlaridagilariga to'g'ri keladi. Xorijiy kapital ishtirokidagi korxonalarning umuman tashkil etmagan tumanlar qatoriga Bog'ot, Yangiariq tumanlarini kiritish mumkin.

Yangi tashkil etilgan xorijiy kapital ishtirokidagi korxonalarning hududlar kesimidagi soni va ulushi

	<i>birlik</i>	<i>Jamiga nisbatan % da</i>
Xorazm viloyati	52	100
Urganch sh.	16	30,8
Xiva sh.	3	5,8
<i>tumanlar:</i>		
Bogʻot	0	0
Gurlan	3	5,8
Qoʻshkoʻpir	1	1,9
Urganch	9	17,3
Xazorasp	3	5,8
Xonqa	4	7,7
Xiva	5	9,6
Shovot	3	5,7
Yangiariq	0	0,0
Yangibozor	5	9,6

Yangi tashkil etilgan xorijiy kapital ishtirokidagi korxonalarni iqtisodiy faoliyat turlari boʻyicha koʻradigan boʻlsak, asosan sanoatda 19 ta, qishloq, oʻrmon va baliq xoʻjaligida 11 ta, qurilishda 9 ta, savdoda 7 ta va 6 tasi boshqa faoliyat turlari hissasiga toʻgʻri keladi.

Yangi tashkil etilgan xorijiy kapital ishtirokidagi korxonalarning iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha soni, birlikda

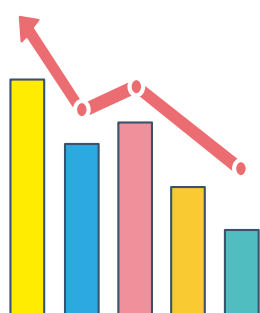
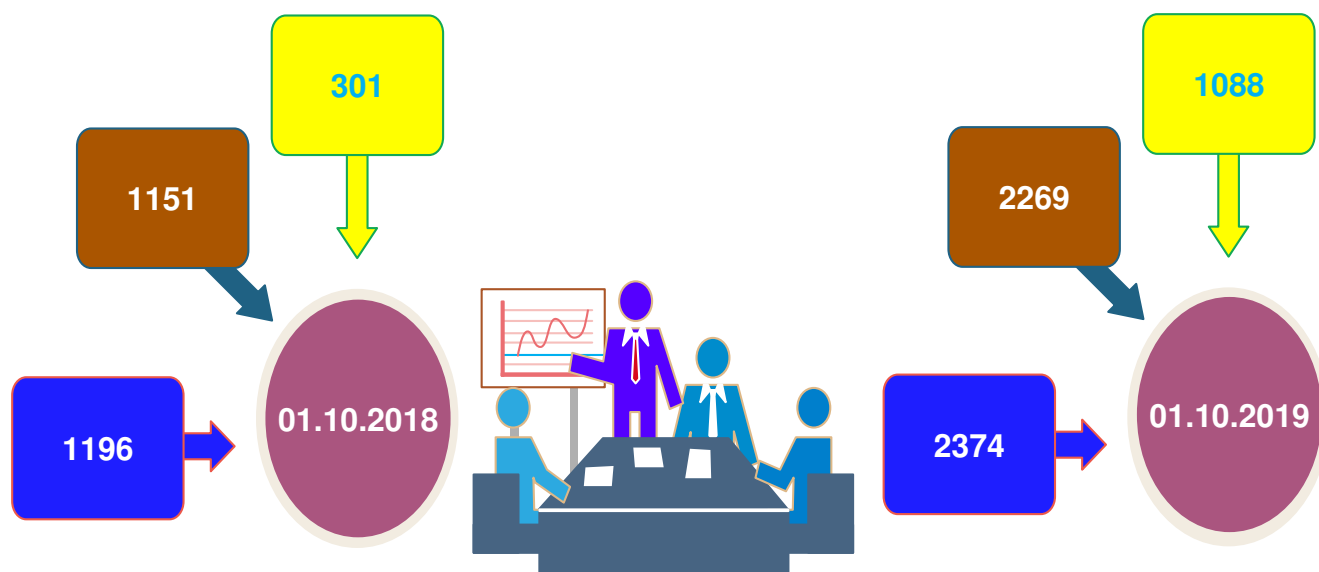
Shu bilan birga, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar hajmlarini kengaytirishda etarli darajada ishlar to'g'ri yo'lga qo'yilmaganligi sababli, ayrim hududlarda xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda beqarorlik saqlanib qolmoqda. Jumladan, 2019 yil 1 oktyabr holatiga 8 ta xorijiy kapital ishtirokidagi korxona faoliyat ko'rsatmayotgan korxonalar ro'yxatida turibdi.

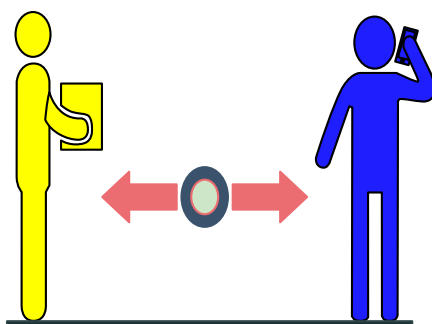
O'zbekiston Respublikasining Qonunchilik palatasi tomonidan 2012 yil 26 aprelda qabul qilingan 327-sonli "Oilaviy tadbirkorlik to'g'risida"gi qonuni kuchga kirgandan boshlab, Respublikamizda oilaviy korxonalar faoliyatini tashkil etishda, korxona huquqini muhofaza qilishda va faoliyatini yuritishda sezilarli o'zgarishlar amalga oshirildi. Buning natijasida, oilaviy korxonalar soni ko'payib mamlakatimiz iqtisodiyoti rivojlanishida ijobiy ulushiga ega bo'lib bormoqda.

Oilaviy korxonalar. Yuridik shaxs sifatida davlat ro'yxatidan o'tgan oilaviy korxonalar soni - 2019 yil 1 oktyabr holatiga 2374 tani tashkil etib, ulardan 2269 tasi yoki 95,5 % faoliyat yuritadi. Bu ko'rsatkich o'tgan yilning shu davriga nisbatan 98,4 % ga oshganligini ta'kidlash lozim.

Oilaviy korxonalar sonining oʻsish dinamikasi, birlikda

Ro'yxatdan
o'tgan

Faoliyat
ko'rsatayotgan

Yangi tashkil
etilgan